

Uus teadusdoktor Elle Põldoja

ÕLALIIGESE KAPSLI ÜLAOSA STRUKTUUR JA VEREVARUSTUS

25. aprillil 2018 kaitses Elle Põldoja arstiteaduse filosoofiadoktori väitekirja „Õlaliigese kapsli ülaosa struktuur ja verevarustus“ (*Structure and blood supply of the superior part of the shoulder joint capsule*). Väitekirja juhendajad olid dr Ivo Kolts Tartu Ülikooli bio- ja siirdemeditsiini instituudist ning dr Kristo Kask Põhja-Eesti Regionaalhaiglast. Oponeeris prof Anne Agur Toronto Ülikoolist.

Õlaliiges on üks inimese liikuvamaid liigeseid. Omavahel liigestuvad õlavarreluu suur pea ja abaluu väike liigeseõõnsus. Liigesekihnn, mis ümbritseb õlaliigest, on avar, õhuke ja lõtv. Seda tugevdavad sidemed ning lihased-kõõluseline rotaatormansett. Õlaliigese ülaosas asub subakromiaalne limapaun, mille alumine osa on ühenduses rotaatormanseti kõõlustega. Õlaliiges on oma ulatusliku liikuvuse tõttu seotud rohkete vigastustega: õlaliigese nihestused, limapauna pitsumised, rotaatormanseti lihaste ja kõõluste põletikud ning rebendid. Üle 40aastastest inimestest 30%-l esineb õlaliigeses kahjustusi ning vanuse kasvades ilmneb märgatav liigesevigastuste suurenemise tendents. Need vigastused põhjustavad õlavalu, mis pärsib inimeste igapäevast käelist tegevust ja vähendab elukvaliteeti. Vigastuste üheks olulisemaks tekkepõhjuseks peetakse vähenenud verevarustust. Samas on viimase 30 aastaga suurenenud õlaliigese artroskoopiliste operatsioonide osakaal ja paranenud magnetresonantsdiagnostika meetodi tundlikkus, mis mõlemad vajavad üha rohkem struktuuride detailset anatoomilist kirjeldust. Seetõttu keskenduti uurimistöös vanemate

inimeste *bursa subacromialis*'e ja õlaliigese kapsli ülaosa tugevdavate sidemete verevarustuse kirjeldamiseks.

Doktoritöö uuringud tehti Lübecki Ülikooli anatoomia instituudile annetatud õlaliigestel. Makroskoopiliselt uuriti *lig. glenohumerale superius*'e ja *lig. glenocapsulare* struktuuri 29-l õlaliigese preparaadil. Makroanatomiliselt uuriti *lig. glenohumerale superius*'e ja *lig. glenocapsulare* ning *bursa subacromialis*'e verevarustuse iseärasusi 42-l õlaliigese preparaadil. Nii Lübecki kui ka Tartu Ülikooli anatoomia instituudis rakendati mikrostruktuuride kirjeldamiseks histoloogilist ja immunohistoloogilist uurimismeetodit. Histoloogiliselt ja immunohistoloogiliselt uuriti *lig. glenohumerale superius*'e struktuuri ja verevarustust 30 õlaliigese preparaadil.

Uurimistöö tulemusena leiti, et õlaliigese kapsli ülemis-eesmises osas paiknev *lig. glenohumerale superius* on anatoomiliselt samana püsiv struktuur, mis koosneb kahest osast – *pars obliqua* ja *pars directa* – ning on verega hästi varustatud. Selle sideme peamiseks verevarustuse allikaks on *a. subcoracoidea*, mis algab *a. axillaris*'est. Uurimus näitas, et *bursa subacromialis*'e kaudaalne osa ja rotaatormanseti lihaste kõõluste verevarustus on seotud samade arteritega: *a. circumflexa humeri anterior* ja *posterior*, *a. suprascapularis*. *Bursa subacromialis*'e kaudaalses osas paiknevad ka *lig. glenohumerale superius* ja *lig. coracohumerale*.

Uurimistöös kirjeldati samuti õlaliigese kapsli ülemis-tagu-

mises osas asuvat anatoomiliselt püsivat sidemelist struktuuri – *lig. glenocapsulare*'t –, mis koosneb kahest osast: *pars mediosuperior* ja *pars posteriosuperior*. Õlaliigese kapsli ülemis-tagumine osa ja *lig. glenocapsulare* on verega hästi varustatud *a. circumflexa scapulae* tagumise haru kaudu.

Doktoritöö täiendab teadmisi *lig. glenohumerale superius*'e ja *lig. glenocapsulare* detailse anatoomilise struktuuri kohta ja teadaolevalt on selles kirjeldatud nende sidemete verevarustust esimest korda. Töö tulemustest lähtudes saavad *bursa subacromialis*'e kaudaalne osa ja rotaatormanseti kõõlused verevarustuse samade arterite kaudu ning see on oluline teadmine limapauna eemaldamise puhul. Kokkuvõttes võib öelda, et doktoriväitekirjas kirjeldatud tulemused täiendavad teadmisi õlaliigese ülemise kapsli anatoomiliste struktuuride kohta ning aitavad kirurgidel ära hoida avatud ja artroskoopiliste operatsioonidega seotud komplikatsioone.